

המשלב הלשוני בטקסט

יעדי ההערכה העיקריים

לבדוק יכולת:

- להבחין בין משלבים שונים של מבעי לשון.
- לזהות תופעות לשוניות ואת השפעתן על רמת המשלב.
- לנתח את רמת הביצוע הלשוני בהלימה לנסיבות ולנקוט עמדה.
- לכתוב במשלבים שונים תוך העברה ממשלב למשלב.
- לשלוף מילים/ביטויים לשונים, שההבחנה המשלבית ביניהם משפיעה על משמעותם.
- להפעיל רגישות משלבית - בהתאם לצרכים ולנסיבות.
- להפעיל גמישות לשונית ולהוכיח עושר לשוני.
- להוכיח ידע במושגי יסוד לשוניים: משלב לשוני, אוצר מילים, סלנג, כינויי מושא וקניין (שייכות) חבורים.

מילות מפתח:

- משלב* גבוה (תקני)
- משלב יומיומי (קביל)
- משלב תת-תקני (סלנג)
- כינויי קניין (שייכות)
- אוצר מילים

תיאור כללי

אחת ממטרות החינוך הלשוני היא לפתח יכולת להפיק שיח מסוגים שונים - בהתאם לנסיבות, תוך שימוש משלבי הולם. יסודות משלביים קיימים בכל רמות הלשון - במילון, במורפולוגיה, במורפו-פונולוגיה, בבחירה תחבירית, במבנים הרטוריים. משימה זו מעמידה בפני התלמידים את האתגר לנתח יסודות בעלי חשיבות משלבית בטקסט נתון, וליצור טקסט הולם מבחינה משלבית.

ידע נדרש של המושגים: משלב גבוה (תקני), משלב יומיומי (קביל), משלב תת-תקני (סלנג), כינויי קניין ומושא (חבור/פרוד), אוצר מילים.

מבנה המשימה

פעילויות	מקום	זמן
<p>הבנה: טקסטים קצרים מתוך ספרו של דויד גרוסמן</p> <p>לשון: משלב גבוה, יומיומי, נמוך, סלנג, כינויי קניין ומושא חבורים, כפל משמעות</p> <p>הבעה: - כתיבת טקסט - ממשלב יומיומי לגבוה, וממשלב גבוה ליומיומי</p> <p>- כתיבת הסברים והנמקות</p>	כיתה	90 דקות

* **משלב** - שימוש ברמת לשון מסוימת בהתאם לנסיבות. המשלב הוא גיוון הלשון על-ידי בחירה מתוך המאגר הלשוני על רמותיו, והתאמת המבע לצורכי התקשורת - בהשפעתם של גורמים משתנים (הנושא, יחסי מוען-נמען, הנסיבות והערך התקשורתי), ובהשפעתם של גורמי אישיות קבועים (השכלה ומעמד חברתי, גיל ומין).
© צבי שראל, המשלב וטיפוחו בחינוך הלשוני, חלקת לשון 10, תשנ"ג

הקשר בין דמות בסיפור לבין הלשון שהיא דוברת

1. לפניכם ארבעה קטעים... לאיזו דמות כל קטע שייך?

01

מטרה

לזהות דמות על-פי מאפייני משלב ועל-פי התוכן (רגישות משלבית).

מחווון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** תשובה מלאה: זיהוי של כל 4 הדמויות: א - נער מתבגר, ב - נזירה, ג - עבריין, ד - משורר רחוב.
- רמה 3** תשובה חלקית: זיהוי של 3 דמויות.
- רמה 2** תשובה חלקית: זיהוי של 2 דמויות.
- רמה 1** תשובה חלקית: זיהוי של דמות אחת או אין זיהוי.

2. ... על אילו סימנים לשוניים קביעה זו מסתמכת? הסבירו והדגימו...

02

מטרה

לבדוק רגישות ומודעות משלבית.

מחווון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** שתי הכללות נכונות, המתייחסות לסגנון הדיבור (מקראי, מיושן), לאוצר המילים (משלב גבוה), לכינויים החבורים, לסדר המילים במשפט. ההכללות מנוסחות כהלכה, ללא שגיאות כתיב וכוללות דוגמות מתאימות.
- הנזירה מדברת במשלב גבוה ודי מיושן כינויים כגון "חמדתי" "אדוני". היא משתמשת באוצר מילים גדול ורחב "תמחה" "בזפץ לב", ומדברת בשפה עדינה ולא בוטה. מבנה המשפט של הנזירה חכם "אל לאה תלך, אפשר שהיא תדע לעזור".
- רמה 3** הכללה אחת נכונה ודוגמה מתאימה, או כמו רמה 4, בניסוח לקוי.
- רמה 2** הכללה אחת, ללא דוגמה, בניסוח תקין או לקוי.
- הנזירה מדבר במשלב גבוה ממילונים וספרים ויש לה אוצר מילים.
- רמה 1** דוגמה ללא הכללה.

3. ... על אילו סימנים לשוניים קביעה זו מסתמכת? הסבירו והדגימו...

03

מטרה

לבדוק רגישות ומודעות משלבית.

מחווון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** הכללה אחת נכונה או מספר הכללות, המתייחסות לסגנון הדיבור (משלב נמוך), לאוצר המילים (סלנג), לשגיאות דקדוקיות (שיבוש פהתאם: "איזה גיפה" במקום

"איזו ג'יפה"; שיבוש במילית הקישור: "למה ככה אתה לוקח מה שאתה רוצה" במקום כיוון... כיוון ש...). ההכללות מנוסחות כהלכה, ללא שגיאות כתיב וכוללות דוגמות מתאימות.

■ העברייין מדבר במשלב יומיומי, בהרבה סלנג ובחוצפה. דוגמאות: "מלצר מעפן" "ג'יפה". השפה של העברייין דלה, ומבנה המשפט לא נכון מבחינה תחבירית: "למה ככה אתה לוקח...".

רמה 3 כמו ברמה 4 אך בניסוח לקוי, או הכללה/ות ללא דוגמה.
■ ביטויי סלנג, משלב נמוך מאוד, אוצר מילים קטן (רובו סלנג).

רמה 2 דוגמה נכונה ללא הכללה.
■ מעפן ג'יפה.

רמה 1 ההכללה או הדוגמה אינן מתאימות.

ממשלב יומיומי למשלב גבוה יותר

4. ... שכתבו את הקטע כך שהתוכן שלו לא ישתנה, אך יתאים למצב רשמי...

04

מטרות

לבדוק העברה ממשלב יומיומי למשלב גבוה וכן גמישות ויכולת לשונית.

הערות

- אחידות משלבית בטקסטים של מתבגרים: בגיל זה התלמידים לא יוכלו להפיק, בדרך כלל, טקסטים אחידים מבחינה משלבית. בטקסטים שהם מפיקים, יש פריטים ברמה לשונית גבוהה ונמוכה יחדיו. לא תמיד הם מסוגלים לשלוף את הפריטים המקבילים הגבוהים, אך רובם מסוגלים להצלחה חלקית. גם האינטגרציה של תחביר + תוכן קשה להם בשלב זה. תלמידים בגיל זה מסוגלים לתקן שגיאות תחביריות בולטות ומסוגלים לנפות ביטויי סלנג (זוהי הדרישה הבסיסית במשימה).
- בפעילות זו אנו מעוניינים לקבל חלופות מילוניות והגדים חבורים.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 שכתוב הטקסט במשלב לשוני גבוה מהקיים, בשינוי מתאים של 5 רכיבים. הטקסט אחיד במשלב גבוה, ללא שגיאות כתיב, והוא קרוב לתוכן הטקסט המקורי. אפשרויות השינוי: סילוק שגיאות וסילוק סלנג, מציאת חלופה מילונית, הוספת כינויים חבורים, יצירת אחידות משלבית גבוהה. כדי להשיג אחידות משלבית גבוהה חייבת להיות תקינות תחבירית.
בטקסט זה ניתן לשנות כ-10 רכיבים לצורך העלאת המשלב הלשוני.
דוגמות:

א. "באמא שלי" (מילת קריאה או פליאה) - ניתן להמיר בצירוף "באמת ובתמים" - רכיב מילוני.

ב. "עד עכשיו" - ניתן להמיר בצירוף "עד עתה" - רכיב מילוני.

ג. לא ראיתי אותך" - ניתן להמיר בצירוף "לא ראיתך" (כינוי מושא חבור) - רכיב לשוני.

ד. "בכלל" - ניתן להמיר ב"כלל" - רכיב מילוני.

ה. "לא ידעתי שאת קיימת" - ניתן להמיר ב"לא הבחנתי בקיומך" (כינוי חבור) - רכיב לשוני + רכיב מילוני.

ו. "אבל" - ניתן להמיר ב"אך" - רכיב מילוני.

ז. "אחרי איך ששרת" - ניתן להמיר ב"לאחר" רכיב מילוני; "שירתך" - כינוי חבור; "איך" - שגיאה.

ח. "על המקום" - ניתן להמיר ב"מיד" - רכיב מילוני.

ט. "מה זה נגנבתי" - ניתן להמיר ב"מאוד" או ב"עד מאוד" - רכיב מילוני.

י. "נגנבתי" - ניתן להמיר ב"התפלאתי" - רכיב מילוני.

■ עד עכשיו לא ראיתך, לא ידעתי שהינך קיימת. לאחור ששרת את שירתך נדהמתי עד מאוד.

■ "הופתעתי מאוד משירתך והרי לפני שמעתי אותך מזמרת לא הייתי מודע אפילו לקיומך".

■ "לפני ששרת לא סמתי לב אלייך אבל כעת כשמעתי את קולך - התרגשתי עד דמעות".

רמה 3 טקסט במשלב לשוני גבוה מהקיים, בשינוי של 5 רכיבים, אך יש בו עירוב משלבי; שינוי של 4 רכיבים, באחידות משלבת.

■ עד לרגע זה לא ראיתך, לא ידעתי מי את! אבל אחרי ששרת - נדהמתי ממש.

■ "בחי לא סמתי לב אלייך אבל כאשר שמעתי אותך שרה התפלאתי מאוד מיופיו של קולך".

■ איפה היית עד הרגע הזה? נחבאת אל הכלים, שמעתי אותך שרה ממש התלהבתי".

רמה 2 טקסט במשלב לשוני גבוה קצת יותר מהקיים, בשינוי של 3 רכיבים. אחידות משלבת אינה הכרחית.

■ וואו עד עכשיו לא הכרתי אותך, אבל אחרי השירה המהממת הזאת, אני שפוט שלך. באמת!

■ וואו לא ידעתי שאת קיימת! עד עכשיו לא ראיתי אותך, אבל אחרי ששרת - על המקום נדהמתי.

■ באימי, עד עכשיו לא ראיתך לא ידעתי שקיימת את אבל איך ששרת - נדלק בי משהו. **הערה:** "באימי" ביטוי זה אינו תקני.

רמה 1 שינוי של 2 רכיבים ופחות, אין שינוי משלבי; הטקסט רחוק מן המקור. ■ לא ראיתי את אמא שלי - כל כך הרבה זמן אבל אחרי שידעתי שהיא זמרת לא יכולתי לוותר עליה.

ממשלב גבוה למשלב יומיומי

5. א. לפניכם קטע... במשלב לשוני גבוה, הפכו אותו לטקסט יומיומי...

מטרות

לבדוק יכולת שכתוב של טקסט: העברה ממשלב גבוה למשלב יומיומי, וכן גמישות לשונית וידע מילוני.

הערה

ביצוע של סעיף זה ברמה נמוכה מעיד על קושי בלשון הכתובה, בסגנון השיח, ועל חוסר מודעות להבחנות משלביות ולהבדלים בין שפה דבורה לכתובה. כדי להשתפר על התלמידים לקרוא הרבה ולכתוב יותר.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת וכולל שינוי של 8-9 רכיבים (מתוך כ-12 אפשריים), תוך שמירה על התוכן המקורי. הטקסט ללא שגיאות דקדוקיות. שילוב קל של סלנג - אפשרי. בטקסט זה ניתן לשנות כ-12 רכיבים, כדי להפוך את המשלב הגבוה למשלב יומיומי.

דוגמות לשינויים בסדר המילים במשפט:

- א. "ייסורים יש לה די" - ניתן להמיר ב"יש לה די ייסורים".
- ב. "אל תאמר לה שלמענה יצאתי" - ניתן להמיר ב"תאמר לה שיצאתי למענה".
- ג. "היא תחרד, תמר" - ניתן להמיר ב"תמר תחרד".

דוגמות לשינויים מילוניים:

- א. "ואתה כמובן תספר" - ניתן להמיר ב"ואתה בטח תספר".
- ב. "היא תחרד, תמר" - ניתן להמיר ב"תמר תדאג/תפחד/תזדעזע מפחד".
- ג. "שמע נא" - ניתן להמיר ב"תקשיב", "תשמע".
- ד. "אל תאמר" - ניתן להמיר ב"אל תגיד".
- ה. "שלמענה" - ניתן להמיר ב"שבשבילה".
- ו. "שלא תתיסר" - ניתן להמיר ב"שלא תסבול", "שלא תתענה", "שלא יכאב לה".
- ז. "ייסורים" - ניתן להמיר ב"סבל", "כאב", "עצב", "צרות".
- ח. "יש לה די" - ניתן להמיר ב"יש לה מספיק".
- ט. "בלעדיי" - ניתן להמיר ב"בלי שאני...".

- ברור שאתה תספר לתמר שיצאתי, נכון? היא בטח לא תאמין, היא בטח תפחד. תקשיב, אל תגיד לה שיצאתי בשבילה, שלא תסבול יותר ממה שהיא סובלת עכשיו.
- ואתה בטח תגיד לתמר שרק בגללה יצאתי, והיא תהיה בהלם, אבל אל תגיד לה שבגללה יצאתי. גם ככה יש לה בעיות. היא לא צריכה את זה גם על הראש.

רמה 3 טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת או לא אחיד, וכולל שינוי של 6-7 רכיבים, תוך שמירה על התוכן, ללא שגיאות דקדוקיות. שילוב של סלנג-אפשרי; טקסט במשלב יומיומי בשינוי של 8-9 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.

רמה 2 טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת או לא אחיד, וכולל שינוי של 4-5 רכיבים, תוך שמירה חלקית על התוכן, ללא שגיאות דקדוקיות, ושילוב של סלנג-אפשרי; טקסט במשלב יומיומי, בשינוי של 6-7 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.

רמה 1 אין שינוי משלבי, או שהוא קיים בפחות משלושה רכיבים; שינוי ב-4-5 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.

5. ב. מה שיניתם בקטע המקורי כדי לעבור למשלב אחר? הדגימו...

מטרות

לבדוק יכולת לזהות ולנתח יסודות המאפיינים משלב בטקסט יומיומי, שהתלמידים הפיקו בעצמם (התבוננות בטקסט לצורך רפלקציה).

הערות

- בסעיף זה צריך לבצע 2 פעולות: א. להתבונן בטקסט שכותבים ולנתח אותו. ב. לנמק את העבודה האינטואיטיבית שנעשתה (רפלקציה).
- ככול שהניסוח מקורי יותר ויש בו פחות העתקה מתוך הוראות הפעילות - הרמה עולה.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** ניסוח עצמאי של התלמידים, המוכיח הבנה של המרכיבים המשלביים. התשובה כוללת 3-4 דוגמות, המתאימות לשינויים הטקסטואליים, שבוצעו בסעיף הקודם. הניסוח והפיסוק תקינים. אין שגיאות כתיב, ואין העתקה מדויקת של המונחים מגוף השאלה.
- התשובה תכלול הסברים הקשורים לשינוי סדר המילים במשפט ולשינויים מילוניים. (ראו את האפשרויות בסעיף 5א (רמה 4).

■ שיניתי את השפה הגבוהה של הנזירה לשפה יומיומית:

- א. שיניתי את סדר המילים וקיצרתי את המשפט ("היא תחרד תמר" תמר תפחד).
- ב. הוספתי סלנג (אל תגיד לה שיצאתי בשבילה. גם ככה היא בג'ננה).
- ג. החלפתי את אוצר המילים הגבוה לאוצר מילים רגיל ("אל תאמר" אל תגיד, "שלמענה יצאתי" שיצאתי בשבילה).

- רמה 3** ניסוח עצמאי, המוכיח הבנה של המרכיבים המשלביים, התשובה כוללת 1-2 דוגמות, או 3-4 דוגמות, המתאימות לשינויים הטקסטואליים שבוצעו בסעיף הקודם, אך הניסוח והפיסוק לוקים בחסר. שגיאות כתיב מעטות.

- רמה 2** ציטוט של המרכיבים מתוך ההוראות, ללא אינטגרציה בין ההסבר על המרכיבים המשלביים לבין הדוגמות, או שאין כלל דוגמות.
- משלב יומיומי, ביטויי סלנג, מבנה המשפט, אורכו.
- הערה:** יש כאן ציטוט של המונחים שהוצגו בסעיף זה. אין אינטגרציה.

- רמה 1** דוגמות ללא הסבר לשוני.

לכתוב כמו משוררים/כינויים חבורים בשרות המשלב

6. א. החזירו את השורות האלה למשלב הלשוני המקורי שלהן...

מטרה

- לבדוק יכולת להעלות משלב באמצעות שימוש בכינויי שייכות ובכינויי מושא חבורים.

הערות

- ביצוע סעיף זה ברמה נמוכה מעיד על חוסר רגישות משלבית ועל יכולת מורפולוגית לוקה בחסר. יש כאן חוסר שליטה בתהליך של כינויים חבורים.
- תלמידים שמכירים את השיר בעל-פה, יוצאים נשכרים, ואין בכך כל פסול.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** תשובה מלאה: השלמה טובה של 17 מילים חבורות, ללא שגיאות כתיב וללא שגיאות דקדוקיות.
- קולך, קראתיה, עיניה, הלבשיני, הובליני, בגני, נטעתיך, בגני, בלבי, בנוכחותה, לנוכחותו, הכניסיני, כנפך, חלומי, לרגליך, פרזיו, פסיעותיך.
- הערה:** שגיאות הקשורות לכתיב חסר הניקוד אינן מורידות את הרמה.
- רמה 3** תשובה כמעט מלאה: 12-16 מילים חבורות, ורוב השגיאות הן שגיאות כתיב, כמו: **עינה** או **עינייה** במקום **עיניה**, **קראתייה** במקום **קראתיה**.
- הערה:** עודף או חוסר באות י' אינם מבחינים בין תלמידים חזקים לחלשים.
- רמה 2** תשובה חלקית: 7-11 מילים חבורות, ורוב השגיאות הן דקדוקיות, כמו: **נטיעך** במקום **נטעתיך**, **הכניסותי** במקום **הכניסיני**, **הלבשיתני** במקום **הלבשיני**, **הבולתיני** במקום **הובליני**.
- רמה 1** תשובה חלקית מאוד: 6 מילים חבורות או פחות, ורוב השגיאות הן שגיאות דקדוקיות.

6. ב. קראו ברצף את המשפטים לפני השינוי ואחריו, השוו... וענו:...

08

מטרה

לבדוק יכולת לנמק את אחד הרכיבים הלשוניים הקשורים להעלאת משלב - הכינויים החבורים: כינוי קניין חבור (נוכחותה) וכינוי מושא חבור (הלבשיני).

הערה

תלמידים, בעיקר ברמה נמוכה, אינם מודעים לאפשרות להביע בעברית משמעויות מסוימות במילה אחת במקום בשתי מילים. משום כך להבחנה זו יש משמעות משלבת.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** התייחסות לכל 3 חלקי השאלה. ניסוח מדויק ופיסוק תקין.
- תשובה אפשרית:**
- שימוש בכינויים החבורים מקצר את הטקסט, מרכז אותו, דוחס אותו (במקום שתי מילים - מילה אחת), ומעלה את המשלב הלשוני שלו. לשון מרוכזת ותמציתיות מצויה בשירה. עודפות והארכה של השורות מפריעה לקצב השיר, לחריזה, והשיר קולח פחות. הארכה מתאימה יותר ללשון דבורה, ופחות לשירים אלה, הכתובים במשלב גבוה.
- רמה 3** התייחסות ל-2 חלקי השאלה וכן התייחסות למשלבים; התייחסות לכל חלקי השאלה בניסוח או בפיסוק לקויים.
- רמה 2** התייחסות ל-2 חלקי השאלה, בניסוח או בפיסוק ליקויים.
- רמה 1** התייחסות לחלק אחד בניסוח או בפיסוק תקינים או לקויים.
- לאחר השינוי כל השירים הם במשלב גבוה ולדעתי עדיף שישארו כך.

משמעות כפולה - משלב אחר?

7. א. מהי המשמעות הכפולה באיור? לאיזה משלב כל משמעות מתאימה?

09

מטרה

לבדוק הבנה של דו-משמעות בהקשר משלבי.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 התייחסות ל-2 המשמעויות של "זרוקים" ולהקשר המשלבי שלהן. הניסוח תקין ללא שגיאות.

תשובה אפשרית:

- זרוק** - מרושל, לא מסודר, פרוע, משוחרר ממוסכמות חברתיות; המשלב: סלנג.
- זרוק** - שזרקו אותו, השליכו לרצפה (את הבגדים); משלב יומיומי.
- בתמונה 1: הדמות מתכוונת לבגדים שזרוקים ומפוזרים על הרצפה.
- בתמונה 2: מדברים על הילד שיש לו בגדים מרופטים בסלנג נקראים "זרוקים".
- משמעות 1: בגדים זרוקים על הרצפה ולא מסודרים, מבולגנים.
- משמעות 2: הילד מתלבש "זרוק" בסלנג, לא אלגנטי, בגדים קרועים, לא נקיים וכד'.

רמה 3 התייחסות נכונה בניסוח תקין לאחת המשמעויות או ניסוח לקוי של שתיהן. התשובה צריכה להכיל התייחסות למשלבים.

רמה 2 התייחסות לאחת המשמעויות, וניצני התייחסות למשלב, אך לא התייחסות מפורשת.

רמה 1 התייחסות חלקית לתוכן.

- האישה מתעצבנת מפני שהבגדים זרוקים והילדה צוחקת ואומרת "הבגדים זרוקים".
- הערה:** אמנם יש כאן הבחנה בשני פירושים אך אין הסבר למשמעויות שלהם. אין הבחנה משלבית.
- פעם אחת מתכוונים שהבגדים זרוקים על הרצפה.

7. ב. תנו דוגמה... למשמעות כפולה..., שנובעת מהבדל משלבי, והסבירו...

10

מטרה

לבדוק יכולת שליפה, אֶחְזוּר, של פריטי מילון ותחביר, שיש להם אותה הפונקציה שבדוגמה הנתונה.

הערה

סעיף זה בודק יכולת שליפה ברמה גבוהה מאוד. כדי לעשות זאת נדרשת יכולת אנלוגית, המאפשרת להביא דוגמה חדשה על-פי דוגמה נתונה, וכן יצירתיות, ידע מילוני, הבנה משלבית ויכולת הסבר.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 ביטוי או מילה, שיש להם דו-משמעות מתאימה, התייחסות ל-2 המשמעויות ולהקשר המשלבי שלהן, ההסבר ברור, מפורש ומדויק, והניסוח תקין וללא שגיאות.

- "לייבש" - במשלב יומיומי הכוונה לייבוש בגדים או שיעור, אך בסלנג פרושו לא לצחוק מבדיחה של אחר ולהביך אותו.

■ "לקרוע" משמעות 1: לקרוע נייר, בגדים וכד'. משמעות 2: לקרוע את העיר, לבלות וכד' - סלנג.

■ "למה, מי מת" בסלנג זה יעניי אותך אומר "מה אני פראיר?" אבל המשמעות הרצינית של זה היא שזוהי שאלה: למה, מי מת?

רמה 3 ביטוי או מילה, שיש להם דו-משמעות מתאימה והתייחסות ל-2 המשמעויות ולהקשר המשלבי שלהן, אך ההסבר לוקה בחסר, ויש ירידה ברמת הניסוח; מילה דו-משמעית, אך ההבדל במשמעויות אינו הבדל משלבי; התייחסות כלשהי ל-2 המשמעויות.

■ 1. הילד קונה סרבל וחוזר להתלונן למוכר שהוא לא ישר.
2. המורה צועקת על תלמיד שהעתיק שהוא לא ישר. בדוגמה א' הישר מתייחס לסרבל שעקום, ובדוגמה ב' הישר מתייחס לילד שלא הולך בדרך ישרה.

רמה 2 דוגמה מתאימה והתייחסות לאחת המשמעויות, אך ללא התייחסות משלבת מפורשת.

רמה 1 דוגמה לא מתאימה והתייחסות חלקית לאחת המשמעויות.

משלב מתאים?

8. א. מדוע האישה מגיבה לדברי האיש במילים: "מה קרה לך?!"?

11

מטרה

לבדוק יכולת לנתח את רמת הביצוע הלשוני בהלימה לנסיבות, ולנקוט עמדה.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 התייחסות לנסיבות של הדו-שיח ולמשלב הלשוני הגבוה (שפה מקראית, שאינה מתאימה לימינו, והניסוח תקין).

■ היא מגיבה כך מפני שהוא מדבר בשפה תנכית שלא מתאימה לציתואציה הזאת.
■ הגבר מדבר בשפה גבוהה, בדקדוק נכון ובמשלב גבוה ולא בשפה יומיומית. האישה לא רגילה לשפה זו והיא לא חושבת שהשפה הזאת מתאימה כשהם יושבים יחד.
■ האישה מתפלאת כי בדרך כלל ביום יום לא מדברים בשפה גבוהה שמשמשת יותר לשירה וספרות.

רמה 3 התייחסות לנסיבות של הדו-שיח ולמשלב הלשוני - בניסוח פחות טוב מרמה 4, או התייחסות רק למשלב ולא לסיטואציה.

■ בגלל השפה הגבוהה שהוא מדבר היא מדברת בשפה נמוכה.
■ צורת הדיבור הגבוה של בעלה.
■ בגלל שהוא מדבר כמו עולה חדש.

רמה 2 יש ביטוי של הבנה לגבי המשלב, אך אין פירוט של האלמנט המשלבי.
■ בגלל המשלב בו הוא מדבר.

■ מה שלא מצא חן בעיניה זה השפה שדיבר אותה.

רמה 1 התשובה מעידה על חוסר הבנה.

■ זה שהוא מבקש.
■ הגמיעני כותבים עם ע' בלשון "לגמוע" מים גומעים.

8. ב. ...כיצד האיור הזה והנאמר בו מתקשרים לנושא המשימה שלנו?**מטרות**

לבדוק הבנה של נושא המשלב הלשוני ויכולת הסקת מסקנות.

הערה

שגיאות כתיב במילים "גבוהה", "גבוהה", "גבוהה", כגון: בצירופים "רמה גבוהה", "משלב גבוהה", לא יורידו את הרמה.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 הסבר מפורש לגבי הקשר של האיור לנושא המשימה - המשלב הלשוני בטקסט. הניסוח תקין.

תשובה אפשרית:

במשימה זאת עסקנו בזיהוי של משלבי לשון מסוגים שונים: גבוה, יומיומי סלנג. הפכנו משלב יומיומי לגבוה ולהפך, והבנו שהמשלב הגבוה הוא בין השאר, תוצאה של אוצר מילים, של מבנה המילים (כינויים חבורים) ושל מבנה המשפטים התחביר. באיור זה דמות אחת מדברת בלשון גבוהה - אוצר מילים גבוה (הגמייאני נא), שימוש בכינוי מושא חבור (הגמייאני), ובכינוי שייכות חבור (פיד). האיור ממחיש שחשוב להשתמש במשלב המתאים במקום המתאים בהתאם לצרכים ולנסיבות. שימוש שאינו הולם יכול לגרום לחוסר הבנה ולתחושה שהדובר מתנשא, אך אפשר לנצל זאת להומור.

■ זה מתקשר כי במשימה זו עבדנו על "השפה" השפה הגבוהה, הסלנג וכד' תמיד צריך להתאים את השפה/המשלב לסיטואציה המתאימה, לא תמיד מתאים להשתמש ברמה גבוהה/סלנג.

■ האיור מתקשר בכך שברצוננו להראות שיש משלב מתאים לכל מצב ולא בכל מצב מתאים להשתמש בכל משלב.

■ המשימות שהיו כאן מנסות להראות את ההבדל בין שפה גבוהה ליומיומית.

רמה 3 הסבר מעורפל לגבי הקשר של האיור לנושא המשימה, או הסבר מפורש בניסוח לקוי.

■ באיור הזה רואים כיצד "דוברי השפה היומיומית מתייחסים ל"דוברי" השפה הגבוהה".

■ האיור מתקשר בגלל שבאים ללמד אותנו לדבר בשפה גבוה בלי קללות סלנג.

רמה 2 אמנם יש הסבר כלשהו, אך הוא אינו מתייחס לנושא המשימה.

■ בגלל שהבנאדם לא דובר עברית מדויקת.

■ בגלל שהוא מדבר כמו עולה חדש.

הערה: יש כאן ביטוי לחוסר רגישות לשפה המקראית, ולכן נקבע שזוהי שפה של

עולים חדשים. יש תלמידים נוספים שחושבים כך.

רמה 1 הסבר המעיד על חוסר הבנה של הקשר של האיור לנושא המשימה.

■ שהוא מדבר בשפה גבוהה והיא לא מבינה אותה ולא מבינה מה הוא רוצה ממנה.

המשלב הלשוני בטקסט - ריכוז המחוונים למשימה

סימול מחשב	עמ'	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
01	2	זיהוי של כל 4 הדמויות.	זיהוי של 3 דמויות.	זיהוי של 2 דמויות.	זיהוי של דמות אחת או אין זיהוי.
02	2	שתי הכללות נכונות, המתייחסות לסגנון הדיבור (מקראי, מיושן), לאוצר המילים (משלב גבוה), לכינויים החבורים, לסדר המילים במשפט. ההכללות מנוסחות כהלכה, ללא שגיאות כתיב וכוללות דוגמות מתאימות.	הכללה אחת נכונה ודוגמה מתאימה, או כמו רמה 4, בניסוח לקוי.	הכללה אחת, ללא דוגמה, בניסוח תקין או לקוי.	דוגמה ללא הכללה.
03	2	הכללה אחת נכונה או מספר הכללות, המתייחסות לסגנון הדיבור (משלב נמוך), לאוצר המילים (סלנג), לשגיאות דקדוקיות. ההכללות מנוסחות כהלכה, ללא שגיאות כתיב וכוללות דוגמות מתאימות.	כמו ברמה 4 אך בניסוח לקוי, או הכללה/ות ללא דוגמה.	דוגמה נכונה ללא הכללה.	ההכללה או הדוגמה אינן מתאימות.
04	3	שכתוב הטקסט במשלב לשוני גבוה מהקיים, בשינוי מתאים של 5 רכיבים. הטקסט אחיד במשלב גבוה, ללא שגיאות כתיב, והוא קרוב לתוכן הטקסט המקורי. תקינות תחבירית הכרחית.	טקסט במשלב לשוני גבוה מהקיים, בשינוי של 5 רכיבים, אך יש בו עירוב משלבי; שינוי של 4 רכיבים, באחידות משלבת.	טקסט במשלב לשוני גבוה קצת יותר מהקיים, בשינוי של 3 רכיבים. אחידות משלבת אינה הכרחית.	שינוי של 2 רכיבים ופחות, אין שינוי משלבי; הטקסט רחוק מן המקור.
05	4	טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת וכולל שינוי של 8-9 רכיבים (מתוך כ-12 אפשריים), תוך שמירה על התוכן המקורי. הטקסט ללא שגיאות דקדוקיות. שילוב קל של סלנג - אפשרי.	טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת או לא אחיד, וכולל שינוי של 6-7 רכיבים, תוך שמירה על התוכן, ללא שגיאות דקדוקיות, שילוב של סלנג אפשרי; טקסט במשלב יומיומי בשינוי של 8-9 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.	טקסט במשלב יומיומי, אחיד מבחינה משלבת או לא אחיד, וכולל שינוי של 4-5 רכיבים, תוך שמירה חלקית על התוכן, ללא שגיאות דקדוקיות, שילוב של סלנג - אפשרי; טקסט במשלב יומיומי, בשינוי של 6-7 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.	אין שינוי משלבי, או שהוא קיים בפחות מ-3 רכיבים; שינוי ב-4-5 רכיבים, בשגיאות דקדוקיות.

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	עמ'	סימול מחשב
דוגמות ללא הסבר לשוני.	ציטוט של המרכיבים מתוך ההוראות, ללא אינטגרציה בין ההסבר על המרכיבים המשלביים לבין הדוגמות, או שאין כלל דוגמות.	ניסוח עצמאי, המוכיח הבנה של המרכיבים המשלביים. התשובה כוללת 1-2 דוגמות, או 3-4 דוגמות, המתאימות לשינויים הטקסטואליים שבוצעו בסעיף הקודם. הניסוח והפיסוק לוקים בחסר. יש העתקה מדויקת של מונחים מגוף השאלה. שגיאות כתיב מעטות.	ניסוח עצמאי של התלמידים, המוכיח הבנה של המרכיבים המשלביים. התשובה כוללת 3-4 דוגמות, המתאימות לשינויים הטקסטואליים שבוצעו בסעיף הקודם. הניסוח והפיסוק תקינים. אין שגיאות כתיב, ואין העתקה מדויקת של המונחים מגוף השאלה.	5	06
השלמה טובה של 6 מילים חבורות או פחות. רוב השגיאות הן שגיאות דקדוקיות.	השלמה טובה של 7-11 מילים חבורות. רוב השגיאות הן דקדוקיות.	השלמה טובה של 12-16 מילים חבורות. רוב השגיאות הן שגיאות כתיב.	השלמה טובה של 17 מילים חבורות, ללא שגיאות כתיב וללא שגיאות דקדוקיות.	6	07
התייחסות לחלק אחד בניסוח או בפיסוק תקינים או לקויים.	התייחסות ל-2 חלקי השאלה, בניסוח או בפיסוק ליקויים.	התייחסות ל-2 חלקי השאלה וכן התייחסות למשלבים; התייחסות לכל חלקי השאלה בניסוח או בפיסוק לקויים.	התייחסות לכל 3 חלקי השאלה. ניסוח מדויק ופיסוק תקין.	7	08
התייחסות חלקית לתוכן.	התייחסות לאחת המשמעויות, וניצני התייחסות למשלב, אך לא התייחסות מפורשת.	התייחסות נכונה בניסוח תקין לאחת המשמעויות או ניסוח לקוי של שתיהן. התשובה צריכה להכיל התייחסות למשלבים.	התייחסות ל-2 המשמעויות של זרקים ולהקשר המשלבי שלהן. הניסוח תקין ללא שגיאות.	8	09
דוגמה לא מתאימה והתייחסות חלקית לאחת המשמעויות.	דוגמה מתאימה והתייחסות לאחת המשמעויות, אך ללא התייחסות משלבית מפורשת.	ביטוי או מילה, שיש להם דו-משמעות מתאימה והתייחסות ל-2 המשמעויות ולהקשר המשלבי שלהן, אך ההסבר לוקה בחסר, ויש ירידה ברמת הניסוח; מילה דו-משמעית, אך ההבדל במשמעויות אינו הבדל משלבי; התייחסות כלשהי ל-2 המשמעויות.	ביטוי או מילה, שיש להם דו-משמעות מתאימה, התייחסות ל-2 המשמעויות ולהקשר המשלבי שלהן, ההסבר ברור, מפורש ומדויק, והניסוח תקין וללא שגיאות.	8	10
התשובה מעידה על חוסר הבנה.	יש ביטוי של הבנה לגבי המשלב, אך אין פירוט של האלמנט המשלבי.	התייחסות לניסיונות של הדו-שיח ולמשלב הלשוני - בניסוח פחות טוב מרמה 4, או התייחסות רק למשלב ולא לסיטואציה.	התייחסות לניסיונות של הדו-שיח ולמשלב הלשוני הגבוה (שפה מקראית, שאינה מתאימה לימינו, והניסוח תקין).	9	11
הסבר המעיד על חוסר הבנה של הקשר של האיור לנושא המשימה.	אמנם יש הסבר כלשהו, אך הוא אינו מתייחס לנושא המשימה.	הסבר מעורפל לגבי הקשר של האיור לנושא המשימה, או הסבר מפורש בניסוח לקוי.	הסבר מפורש לגבי הקשר של האיור לנושא המשימה - המשלב הלשוני בטקסט. הניסוח תקין.	10	12